ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 1ης Δεκεμβρίου 2011 *

Στην υπόθεση C-145/10,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Handelsgericht Wien (Αυστρία) με απόφαση της 8ης Μαρτίου 2010, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Μαρτίου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

Eva-Maria Painer

κατά

Standard VerlagsGmbH,

Axel Springer AG,

Süddeutsche Zeitung GmbH,

Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG,

Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský (εισηγητή), E. Juhász, Γ. Αρέστη και T. von Danwitz, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak
γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η E.-M. Painer, εκπροσωπούμενη από τον G. Zanger, Rechtsanwalt,

— η Standard VerlagsGmbH, εκπροσωπούμενη από την M. Windhager, Rechtsanwältin,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Riedl,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη N. Díaz Abad,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη G. Palmieri, επικουρούμενη από την M. Russo, avvocato dello Stato,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τη S. Grünheid,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 12ης Απριλίου 2011,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1), καθώς και του άρθρου 5, παράγραφοι 3, στοιχεία δ΄ και ε΄, και 5, της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167, σ. 10).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της E.-M. Painer, ελεύθερης επαγγελματίας φωτογράφου, και πέντε επιχειρήσεων τύπου, ήτοι των Standard VerlagsGmbH (στο εξής: Standard), Axel Springer AG (στο εξής: Axel Springer), Süddeutsche Zeitung GmbH, Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG και

Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG, σχετικά με τη χρήση από αυτές φωτογραφιών της Natascha K.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

3 Η συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου, που περιλαμβάνεται στο παράρτημα 1 Γ της Συμφωνίας για την ίδρυση του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), η οποία υπογράφηκε στο Μαρακές στις 15 Απριλίου 1994, εγκρίθηκε με την απόφαση 94/800/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994, σχετικά με την εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σύναψη των συμφωνιών που απέρρευσαν από τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης (1986-1994), καθ' όσον αφορά τα θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της (ΕΕ L 336, σ. 1).

4 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου ορίζει:

«Τα μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν τα άρθρα 1 έως 21 της σύμβασης της Βέρνης [για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων (Πράξη των Παρισίων της 24ης Ιουλίου 1971), ως έχει μετά την τροποποίηση της 28ης Σεπτεμβρίου 1979 (στο εξής: σύμβαση της Βέρνης)] καθώς και το προσάρτημα της ίδιας σύμβασης. Παρ' όλα αυτά, τα μέλη δεν αποκτούν δικαιώματα ούτε υποχρεώσεις βάσει της παρούσας συμφωνίας αναφορικά με τα δικαιώματα που παραχωρούνται βάσει του

άρθρου 6α της προαναφερθείσας συμβάσεως και με τα δικαιώματα που απορρέουν από την εν λόγω διάταξη.»

5 Κατά το άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, της συμβάσεως της Βέρνης:

«Οι όροι "λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά έργα" περιλαμβάνουν όλας τας παραγωγάς λογοτεχνικής, επιστημονικής και καλλιτεχνικής φύσεως, οιοσδήποτε είναι ο τρόπος και η μορφή εκφράσεως, ως: τα βιβλία, φυλλάδια και λοιπά γραπτά, τας διαλέξεις, τας προσφωνήσεις, τα κηρύγματα και άλλα έργα της αυτής φύσεως, τα δραματικά και δραματικομουσικά έργα, τα χορογραφικά έργα και τας παντομίμας, τας μουσικάς συνθέσεις μετά ή άνευ λόγων, τα κινηματογραφικά έργα, με τα οποία εξομοιούνται τα εκφραζόμενα διά μέσου αναλόγου προς την κινηματογραφίαν, τα έργα ιχνογραφίας, ζωγραφικής, αρχιτεκτονικής, γλυπτικής, χαρακτικής, λιθογραφίας, τα φωτογραφικά έργα προς τα οποία εξομοιούνται τα εκφραζόμενα διά μέσου αναλόγου προς την φωτογραφίαν, τα έργα των εφηρμοσμένων τεχνών, τας εικονογραφήσεις, τους γεωγραφικούς χάρτας, τα σχέδια, σκίτσα και πλαστικά έργα σχετικά με την γεωγραφίαν, την τοπογραφίαν, την αρχιτεκτονικήν ή τας επιστήμας.»

6 Το άρθρο 10, πρώτο εδάφιο, της συμβάσεως της Βέρνης ορίζει:

«Είναι νόμιμος η παράθεσις αποσπασμάτων εξ έργου το οποίον κατέστη ήδη νομίμως προσιτόν εις τον κοινόν, υπό τον όρον ότι είναι σύμφωνος προς τα χρηστά ήθη και καθ' ό μέτρον δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενον σκοπόν, συμπεριλαμβανομένων αποσπασμάτων εξ άρθρων εφημερίδων και περιοδικών συλλογών υπό την μορφήν επισκοπήσεων του τύπου.»

7 Κατά το άρθρο 12 της συμβάσεως της Βέρνης:

«Οι δημιουργοί λογοτεχνικών ή καλλιτεχνικών έργων έχουν το αποκλειστικόν δικαίωμα να επιτρέπουν τας προσαρμογάς, διαρρυθμίσεις και άλλας μετατροπάς των έργων των.»

8 Κατά το άρθρο 37, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ΄, της συμβάσεως της Βέρνης:

«Εν περιπτώσει αμφισβητήσεως επί της ερμηνείας των διαφόρων κειμένων, θα ισχύη το γαλλικόν κείμενον.»

9 Στις 20 Δεκεμβρίου 1996 συνάφθηκαν στη Γενεύη, στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας (ΠΟΠΙ), η Συνθήκη του ΠΟΠΙ για τις ερμηνείες, τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα, καθώς και η Συνθήκη του ΠΟΠΙ για τα δικαιώματα του δημιουργού (ΕΕ 1998, C 165, σ. 9). Οι δύο αυτές συνθήκες εγκρίθηκαν εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2000/278/ΕΚ του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 2000 (ΕΕ L 89, σ. 6).

10 Το άρθρο 1, σημείο 4, της συνθήκης του ΠΟΠΙ για τα δικαιώματα του δημιουργού προβλέπει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη συμμορφώνονται με τα άρθρα 1 έως 21 και με το παράρτημα της συμβάσεως της Βέρνης.

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός 44/2001

11 Οι ενδέκατη, δωδέκατη και δέκατη πέμπτη αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού 44/2001 εξαγγέλλουν:

«(11) Οι κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του

εναγομένου και η δωσιδικία αυτή πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των μερών δικαιολογεί άλλο συνδετικό παράγοντα. [...]

(12) Η δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για τη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης.

[...]

(15) Για λόγους αρμονικής απονομής της δικαιοσύνης θα πρέπει να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα παράλληλης εκδίκασης μιας υπόθεσης και να αποφεύγεται η έκδοση ασυμβιβάστων αποφάσεων σε δύο κράτη μέλη. [...]»

12 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

13 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού προβλέπει:

«Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου.»

14 Το άρθρο 6, σημείο 1, του ιδίου κανονισμού, το οποίο εντάσσεται στο τμήμα 2 του κεφαλαίου ΙΙ αυτού, το οποίο τιτλοφορείται «Ειδικές δικαιοδοσίες», ορίζει:

«[Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους] μπορεί επίσης να εναχθεί:

1) αν υπάρχουν πολλοί εναγόμενοι, ενώπιον του δικαστηρίου της κατοικίας ενός εξ αυτών, εφόσον υπάρχει τόσο στενή συνάφεια μεταξύ των αγωγών ώστε να ενδείκνυται να συνεκδικασθούν και να κριθούν συγχρόνως, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος έκδοσης ασυμβίβαστων αποφάσεων που θα μπορούσαν να προκύψουν από την χωριστή εκδίκασή τους».

Η οδηγία 93/98/ΕΟΚ

15 Στην δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/98/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Οκτωβρίου 1993 για την εναρμόνιση της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων (ΕΕ L 290, σ. 9), εξαγγέλλεται:

«[...] η προστασία των φωτογραφιών στα κράτη μέλη διέπεται από ποικίλα καθεστώτα·[...] για να εξασφαλιστεί επαρκής βαθμός εναρμόνισης της διάρκειας προστασίας των φωτογραφικών έργων, ιδίως εκείνων τα οποία, λόγω του καλλιτεχνικού ή επαγγελματικού τους χαρακτήρα, έχουν σημασία για την εσωτερική αγορά, είναι ανάγκη να καθοριστεί το επίπεδο πρωτοτυπίας που απαιτείται από την παρούσα οδηγία· [...] ένα φωτογραφικό έργο κατά την έννοια της Σύμβασης της Βέρνης θεωρείται πρωτότυπο εφόσον είναι αποτέλεσμα προσωπικής πνευματικής εργασίας του δημιουργού του και αντανακλά την προσωπικότητά του, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη άλλα

κριτήρια όπως η αξία ή ο σκοπός· [...] ότι η προστασία άλλων φωτογραφιών πρέπει να μπορεί να ρυθμίζεται από το εθνικό δίκαιο».

16 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει ότι τα δικαιώματα ενός δημιουργού λογοτεχνικού ή καλλιτεχνικού έργου κατά την έννοια του άρθρου 2 της Σύμβασης της Βέρνης προστατεύονται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του δημιουργού και επί 70 έτη μετά τον θάνατό του.

17 Το άρθρο 6 της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«Οι φωτογραφίες που είναι πρωτότυπες, με την έννοια ότι είναι αποτέλεσμα προσωπικής πνευματικής εργασίας του δημιουργού τους, προστατεύονται σύμφωνα με το άρθρο 1. Η παροχή της προστασίας δεν εξαρτάται από την εφαρμογή κανενός άλλου κριτηρίου. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν την προστασία άλλων φωτογραφιών.»

18 Η οδηγία 93/98 καταργήθηκε από την οδηγία 2006/116/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, για τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων (ΕΕ L 372, σ. 12), η οποία την κωδικοποίησε και περιέχει, κατ' ουσίαν, τις ίδιες διατάξεις. Η οδηγία 2006/116 άρχισε να ισχύει στις 16 Ιανουαρίου 2007.

19 Εντούτοις, η διαφορά της κύριας δίκης εξακολουθεί να διέπεται, λαμβανομένης υπόψη της ημερομηνίας των πραγματικών περιστατικών, από την οδηγία 93/98.

Η οδηγία 2001/29

20 Η έκτη, ένατη, εικοστή πρώτη, τριακοστή πρώτη, τριακοστή δεύτερη και τεσσαρακοστή τέταρτη αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας 2001/29 έχουν ως εξής:

«6) Ελλείψει εναρμόνισης σε κοινοτικό επίπεδο, οι νομοθετικές δραστηριότητες που έχουν ήδη αρχίσει σε αρκετά κράτη μέλη σε εθνικό επίπεδο για να αντιμετωπιστούν οι τεχνολογικές προκλήσεις ενδέχεται να οδηγήσουν σε σημαντικές διαφορές ως προς την προστασία και, ως εκ τούτου, να περιορίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών και των προϊόντων που ενσωματώνουν ή βασίζονται σε δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προκαλώντας εκ νέου κατακερματισμό της εσωτερικής αγοράς και νομοθετική δυσαρμονία οι επιπτώσεις της νομοθετικής ανομοιογένειας και ανασφάλειας δικαίου θα γίνουν περισσότερο αισθητές με την περαιτέρω ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας, η οποία έχει ήδη εντείνει σημαντικά τη διασυνοριακή εκμετάλλευση της διανοητικής ιδιοκτησίας η ανάπτυξη αυτή πρέπει να συνεχιστεί η ύπαρξη σημαντικών νομικών διαφορών και αβεβαιοτήτων ως προς την προστασία μπορεί να παρεμποδίσει την υλοποίηση οικονομιών κλίμακας όσον αφορά τα νέα προϊόντα και τις νέες υπηρεσίες που προστατεύονται από το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα.

[...]

(9) Κάθε εναρμόνιση του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων πρέπει να βασίζεται σε υψηλό επίπεδο προστασίας, διότι τα εν λόγω δικαιώματα είναι ουσιώδη για την πνευματική δημιουργία η προστασία τους συμβάλλει στη διατήρηση και ανάπτυξη της δημιουργικότητας προς όφελος των δημιουργών, των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών, των καταναλωτών, του πολιτισμού, της βιομηχανίας και του κοινού γενικότερα ως εκ τούτου, η πνευματική ιδιοκτησία έχει αναγνωρισθεί ως αναπόσπαστο μέρος της ιδιοκτησίας.

[...]

(21) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να ορίζει την εμβέλεια των πράξεων που καλύπτονται από το δικαίωμα αναπαραγωγής όσον αφορά τους διαφόρους δικαιούχους αυτό θα πρέπει να γίνει σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο χάριν ασφαλείας δικαίου στην εσωτερική αγορά πρέπει να δοθεί ευρύς ορισμός των πράξεων αυτών.

[...]

(31) Πρέπει να διατηρηθεί μια ισορροπία περί τα δικαιώματα και τα συμφέροντα μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων, καθώς και μεταξύ αυτών και των χρηστών προστατευομένων αντικειμένων [...]

(32) Η παρούσα οδηγία περιέχει εξαντλητικό κατάλογο εξαιρέσεων και περιορισμών από το δικαίωμα αναπαραγωγής και το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό ορισμένες εξαιρέσεις ή περιορισμοί ισχύουν μόνο για το δικαίωμα αναπαραγωγής, κατά περίπτωση ο κατάλογος λαμβάνει δεόντως υπόψη τις διαφορετικές νομικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποσκοπώντας ταυτόχρονα στην διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς είναι σκόπιμο τα κράτη μέλη να επιτύχουν εναρμονισμένη εφαρμογή των εν λόγω εξαιρέσεων και περιορισμών, κάτι που θα επανεξεταστεί κατά την αξιολόγηση των εκτελεστικών μέτρων στο μέλλον.

[...]

(44) Η εφαρμογή των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις οι εξαιρέσεις δεν πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπο που θίγει τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου ή εμποδίζει την κανονική εκμετάλλευση του έργου του ή άλλου υλικού η πρόβλεψη των εν λόγω εξαιρέσεων ή περιορισμών από τα κράτη μέλη

θα πρέπει, ιδιαίτερα, να αντικατοπτρίζει δεόντως τις αυξημένες οικονομικές επιπτώσεις που μπορεί να έχουν στο πλαίσιο του νέου ηλεκτρονικού περιβάλλοντος ως εκ τούτου, η εμβέλεια ορισμένων εξαιρέσεων ή περιορισμών μπορεί να χρειαστεί να περιοριστεί ακόμη περισσότερο όσον αφορά ορισμένες νέες χρήσεις έργων πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλων αντικειμένων.»

21 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει:

« Η παρούσα οδηγία αφορά την νομική προστασία του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, με ιδιαίτερη έμφαση στην κοινωνία της πληροφορίας.»

22 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο αφορά το δικαίωμα αναπαραγωγής, ορίζει:

«Τα κράτη μέλη παρέχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν, την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει: :

α) στους δημιουργούς, όσον αφορά τα έργα τους.

[...]»

23 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας:

«Τα κράτη μέλη παρέχουν στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος.»

24 Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχεία δ΄ και ε΄, της οδηγίας 2001/29, το οποίο τιτλοφορείται «Εξαιρέσεις και περιορισμοί», ορίζει:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς στα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

δ) παράθεση αποσπασμάτων με σκοπούς όπως η άσκηση κριτικής ή η βιβλιοπαρουσίαση, υπό τον όρο ότι αφορούν έργο ή άλλα αντικείμενα τα οποία έχουν ήδη καταστεί νομίμως προσιτά στο κοινό, ότι αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο και ότι η παράθεση αυτή είναι σύμφωνη με τα χρηστά ήθη και η έκτασή της δικαιολογείται ως εκ του σκοπού της,

ε) χρήση για λόγους δημόσιας ασφάλειας ή για να διασφαλιστεί η ορθή διεξαγωγή ή η κατάλληλη κάλυψη διοικητικών, κοινοβουλευτικών ή δικαστικών διαδικασιών.

[...]»

25 Το άρθρο 5, παράγραφος 5, της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

« Οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 2, 3 και 4, εφαρμόζονται μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες δεν αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευομένου αντικειμένου και δεν θίγουν αδικαιολογήτως τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου.»

Το εθνικό δίκαιο

26 Οι προαναφερθείσες διατάξεις της οδηγίας 2001/29 έχουν μεταφερθεί στην αυστριακή έννομη τάξη με τον ομοσπονδιακό νόμο για το δικαίωμα του δημιουργού επί των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων και τα συγγενικά δικαιώματα (Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte, Urheberrechtsgesetz).

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

27 Η E.-M. Painer εργάζεται από πολλών ετών ως ελεύθερη επαγγελματίας φωτογράφος και φωτογραφίζει, μεταξύ άλλων, παιδιά σε νηπιαγωγεία και παιδικούς σταθμούς. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής, πραγματοποίησε πολλές φωτογραφικές λήψεις της Natascha K. επιλέγοντας το φόντο, προσδιορίζοντας τη θέση και την έκφραση του προσώπου, χειριζόμενη τη φωτογραφική μηχανή και εκτυπώνοντας τις φωτογραφίες (στο εξής: επίδικες φωτογραφίες).

28 Επί 17 και πλέον έτη, η E.-M. Painer θέτει το όνομά της ως διακριτικό σημείο των φωτογραφιών που παράγει. Το διακριτικό αυτό σημείο έχει λάβει κατά το χρονικό αυτό διάστημα διάφορες και ποικίλες μορφές, με αυτοκόλλητα και/ή εκτυπώσεις σε θήκες ή πασπαρτού. Στα σημεία αυτά πάντοτε προσδιοριζόταν το όνομα και η επαγγελματική της διεύθυνση.

29 Η E.-M. Painer πώλησε τις παραχθείσες από αυτήν φωτογραφίες, χωρίς όμως να παραχωρήσει σε τρίτους δικαιώματα επί των φωτογραφιών και χωρίς να συναινέσει στη δημοσίευση των εικόνων αυτών. Το ζητούμενο για τις φωτογραφίες τίμημα αντιστοιχούσε μόνο στο τίμημα των εκτυπώσεών τους.

30 Μετά από την απαγωγή το 1998 της Natascha K., η οποία τότε ήταν 10 ετών, οι αρμόδιες αρχές ασφαλείας εξέδωσαν ανακοίνωση αναζητήσεως προσώπου, στο πλαίσιο της οποίας χρησιμοποιήθηκαν οι επίδικες φωτογραφίες.

31 Οι εναγόμενες της κύριας δίκης εκδίδουν εφημερίδες. Μόνο η Standard εδρεύει στη Βιέννη (Αυστρία). Οι λοιπές εναγόμενες της κύριας δίκης εδρεύουν στη Γερμανία.

32 Η Standard εκδίδει την ημερήσια εφημερίδα Der Standard η οποία διανέμεται στην Αυστρία. Η Süddeutsche Zeitung GmbH εκδίδει την ημερήσια εφημερίδα Süddeutsche Zeitung η οποία διανέμεται στην Αυστρία και τη Γερμανία. Η Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG εκδίδει το εβδομαδιαίο περιοδικό Der Spiegel στη Γερμανία, το οποίο κυκλοφορεί επίσης στην Αυστρία. Η Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG εκδίδει την ημερήσια εφημερίδα Express, η οποία κυκλοφορεί μόνο στη Γερμανία. Η Axel Springer εκδίδει την εφημερίδα Bild, της οποίας η εθνική έκδοση δεν διανέμεται στην Αυστρία. Αντιθέτως, η έκδοση του Μονάχου της εφημερίδας αυτής, κυκλοφορεί επίσης στην Αυστρία. Εξάλλου, η Axel Springer εκδίδει άλλη μία εφημερίδα, την Die Welt, η οποία διανέμεται επίσης στην Αυστρία και εκμεταλλεύεται επίσης ιστοσελίδες με αντικείμενο την ενημέρωση στο διαδίκτυο.

33 Το 2006, η Natascha K. κατόρθωσε να δραπετεύσει από τον απαγωγέα της.

34 Κατόπιν της αποδράσεως της Natascha K., και μέχρι την πρώτη δημόσια εμφάνισή της, οι ενάγουσες της κύριας δίκης δημοσίευσαν τις επίδικες φωτογραφίες στις προαναφερθείσες εφημερίδες και ιστοσελίδες, χωρίς, εντούτοις, αναφορά του ονόματος του δημιουργού των φωτογραφιών αυτών ή με αναφορά ως δημιουργού άλλου ονόματος και όχι αυτού της E.-M. Painer.

35 Τα δημοσιεύματα στις διάφορες εφημερίδες και ιστοσελίδες διέφεραν μεταξύ τους ως προς την επιλογή των επίδικων φωτογραφιών και των συνοδευτικών κειμένων. Οι εναγόμενες της κύριας δίκης δηλώνουν ότι έλαβαν τις επίδικες φωτογραφίες από ειδησεογραφικό πρακτορείο άνευ μνείας του ονόματος της E.-M. Painer ή με αναφορά άλλου ονόματος και όχι της E.-M. Painer ως δημιουργού.

36 Ορισμένες από αυτές τις εφημερίδες δημοσίευσαν, εξάλλου, ένα σκίτσο, που δημιουργήθηκε με ηλεκτρονική επεξεργασία μιας από τις επίδικες φωτογραφίες, το οποίο, καθόσον δεν υπήρχε πρόσφατη φωτογραφία της Natascha K. έως την πρώτη της δημόσια εμφάνιση, απέδιδε την πιθανολογούμενη εμφάνιση του προσώπου της Natascha K. (στο εξής: επίδικο σκίτσο).

37 Με αγωγή ενώπιον του Handelsgericht Wien, στις 10 Απριλίου 2007, η E.-M. Painer ζήτησε να αναγνωριστεί ότι οι εναγόμενες της κύριας δίκης όφειλαν να απόσχουν αμέσως από την αναπαραγωγή και/ή τη διανομή των επίδικων φωτογραφιών καθώς και του επίδικου σκίτσου, χωρίς τη συναίνεσή της και χωρίς αναφορά του ονόματός της ως δημιουργού.

38 Η E.-M. Painer ζήτησε επίσης να υποχρεωθούν οι εναγόμενες της κύριας δίκης σε λογοδοσία, σε καταβολή εύλογης αμοιβής και σε αποζημίωση για τη ζημία που είχε υποστεί.

39 Ταυτόχρονα, η E.-M. Painer κατέθεσε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων επί της οποίας έχει εν τω μεταξύ αποφανθεί σε τελευταίο βαθμό με απόφασή του της 26ης Αυγούστου 2009 το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο).

40 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, το Oberster Gerichtshof έκρινε, σύμφωνα με τις εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις, ότι δεν ήταν αναγκαίο οι εναγόμενες της κύριας δίκης να έχουν τη συναίνεση της E.-M. Painer για τη δημοσίευση του επίδικου σκίτσου.

41 Βεβαίως, η επίδικη φωτογραφία, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως βάση για τη δημιουργία του επίδικου σκίτσου, αποτελούσε φωτογραφικό έργο προστατευόμενο από δικαίωμα του δημιουργού. Εντούτοις, η δημιουργία και η δημοσίευση του σκίτσου δεν συνιστούσαν επεξεργασία για την οποία θα ήταν αναγκαία η συναίνεση της E.-M. Painer ως δημιουργού του φωτογραφικού έργου, αλλά ελεύθερη χρήση η οποία ήταν δυνατή χωρίς τη συναίνεσή της.

42 Πράγματι, το αν υπήρξε επεξεργασία ή ελεύθερη χρήση εξαρτάται από τη δημιουργική προσπάθεια, η οποία εκφράζεται στο πρωτότυπο. Όσο μεγαλύτερη είναι η δημιουργική προσπάθεια στο πρωτότυπο, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να υπάρχει ελεύθερη χρήση. Στην περίπτωση ενός φωτογραφικού πορτραίτου, όπως είναι η επίδικη φωτογραφία, ο δημιουργός είχε ελάχιστες προσωπικές δυνατότητες δημιουργικών παρεμβάσεων. Για τον λόγο αυτό η προστασία της επίδικης φωτογραφίας από το δικαίωμα του δημιουργού είναι περιορισμένη. Επιπλέον, το επίδικο σκίτσο το οποίο δημιουργήθηκε βάσει της εν λόγω φωτογραφίας αποτελεί νέο, ανεξάρτητο έργο το οποίο προστατεύεται επίσης από δικαίωμα του δημιουργού.

43 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Handelsgericht Wien αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 6, σημείο 1, του [κανονισμού 44/2001] την έννοια ότι αποκλείεται η εφαρμογή του και η κοινή εκδίκαση αγωγών κατά περισσότερων εναγομένων λόγω προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που έχουν το ίδιο

περιεχόμενο, όταν η νομική βάση σε κάθε εθνικό δίκαιο είναι διαφορετική, ενώ συμπίπτει κατά το ουσιαστικό της περιεχόμενο —όπως ισχύει σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη όσον αφορά την αξίωση επί παραλείψει ανεξαρτήτως υπαιτιότητας του εναγομένου και την αξίωση καταβολής εύλογης αμοιβής σε περίπτωση προσβολής δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, καθώς και την αξίωση αποζημιώσεως λόγω παράνομης χρήσεως;

2) α) Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 2001/29, την έννοια ότι αποκλείει την εφαρμογή του το γεγονός ότι το δημοσίευμα στο οποίο παρατίθεται έργο ή οποιοδήποτε άλλο προστατευόμενο αντικείμενο δεν θεωρείται ως έργο λόγου δυνάμενο να τύχει της προστασίας του δικαιώματος του δημιουργού;

β) Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 2001/29, την έννοια ότι αποκλείει την εφαρμογή του το γεγονός ότι το έργο ή άλλο προστατευόμενο αγαθό το οποίο παρατίθεται δεν συνοδεύεται από το όνομα του δημιουργού ή του ερμηνευτή ή εκτελεστή;

3) α) Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 2001/29, την έννοια ότι, για τους σκοπούς της ποινικής δικαιοσύνης στο πλαίσιο της δημόσιας ασφάλειας, η εφαρμογή του απαιτεί συγκεκριμένη, ενεστώσα και ρητή εντολή των υπηρεσιών ασφαλείας για τη δημοσίευση εικόνων προσώπων, δηλαδή η δημοσίευση εικόνων προσώπων για σκοπούς αναζητήσεως πρέπει να διατάσσεται από την αρμόδια αρχή, άλλως συνιστά προσβολή δικαιώματος του δημιουργού;

β) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ανωτέρω ερώτημα [α΄]: Επιτρέπεται τα μέσα ενημερώσεως να επικαλούνται το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας και όταν χωρίς συγκεκριμένη ανακοίνωση αναζητήσεως των αρχών αποφασίζουν αφ' εαυτών τη δημοσίευση εικόνων προσώπων "για το συμφέρον της δημόσιας ασφάλειας";

γ) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ανωτέρω ερώτημα [β΄]: Αρκεί στην περίπτωση αυτή το γεγονός ότι τα μέσα μαζικής ενημερώσεως ισχυρίζονται εκ των υστέρων ότι η δημοσίευση εικόνας προσώπου έγινε στο πλαίσιο αναζητήσεως του προσώπου ή απαιτείται σε κάθε περίπτωση συγκεκριμένη ανακοίνωση αναζητήσεως ως έκκληση προς τους αναγνώστες να συμβάλουν στην εξιχνίαση αξιόποινης πράξεως άμεσα συνδεόμενης προς τη δημοσιευόμενη φωτογραφία;

4) Έχει το άρθρο 1, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 2001/29 και το άρθρο 12 της Συμβάσεως της Βέρνης, ιδιαίτερα λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 1 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών [που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950] και του άρθρου 17 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, την έννοια ότι τα φωτογραφικά έργα ή/και οι φωτογραφίες, και ιδιαίτερα οι λήψεις πορτραίτων, απολαύουν "ασθενέστερης" ή και καμίας προστασίας από την επεξεργασία τους, επειδή "απεικονίζουν πιστά την πραγματικότητα" και ως εκ τούτου η δυνατότητα δημιουργικών παρεμβάσεων είναι περιορισμένη;»

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως

44 Οι εναγόμενες της κύριας δίκης αμφισβητούν με τις παρατηρήσεις τους, για διάφορους λόγους, το παραδεκτό τόσο της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως όσο και ορισμένων προδικαστικών ερωτημάτων.

45 Πρώτον, οι εναγόμενες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη επειδή, αφενός, το αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε επαρκείς εξηγήσεις για τους λόγους των αμφιβολιών του όσον αφορά την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και, αφετέρου, το δικαστήριο αυτό δεν αναφέρθηκε στην ύπαρξη επαρκούς συνάφειας μεταξύ των εφαρμοστέων στη διαφορά της κύριας δίκης διατάξεων και εκείνων του δικαίου της Ένωσης. Ειδικότερα, το εν λόγω δικαστήριο δεν παρέθεσε τους σχετικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας.

46 Συναφώς, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι το εθνικό δικαστήριο, καθόσον απαιτείται η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης να είναι χρήσιμη γι' αυτό, πρέπει να προσδιορίζει το πραγματικό και κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα ερωτήματα που θέτει ή, τουλάχιστον, να διευκρινίζει τις πραγματικές περιστάσεις τις οποίες αφορούν τα ερωτήματα αυτά (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Φεβρουαρίου 2005, C-134/03, Viacom Outdoor, Συλλογή 2005, σ. I-1167, σκέψη 22· της 12ης Απριλίου 2005, C-145/03, Keller, Συλλογή 2005, σ. I-2529, σκέψη 29, καθώς και της 6ης Δεκεμβρίου 2005, C-453/03, C-11/04, C-12/04 και C-194/04, ABNA κ.λπ., Συλλογή 2005, σ. I-10423, σκέψη 45).

47 Το Δικαστήριο έχει επίσης υπογραμμίσει τη σημασία της παραθέσεως, από το εθνικό δικαστήριο, των συγκεκριμένων λόγων που το ώθησαν να διερωτηθεί ως προς την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και να κρίνει αναγκαία την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο. Συνεπώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι είναι απαραίτητο το εθνικό δικαστήριο να παράσχει έναν ελάχιστο αριθμό διευκρινίσεων όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους επέλεξε τις κοινοτικές διατάξεις των οποίων την ερμηνεία ζητεί και τον σύνδεσμο που υφίσταται μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εθνικής νομοθεσίας που εφαρμόζεται επί της διαφοράς (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 21ης Ιανουαρίου 2003, C-318/00, Bacardi-Martini και Cellier des Dauphins, Συλλογή 2003, σ. I-905, σκέψη 43, καθώς και ABNA κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 46).

48 Εν προκειμένω, πρέπει να επισημανθεί ότι η απόφαση περί παραπομπής προσδιορίζει το εθνικό πραγματικό και κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το υποβληθέν ερώτημα. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει τους λόγους που το ώθησαν να κρίνει αναγκαία την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο, καθόσον εκθέτει τις αντιτιθέμενες απόψεις που προέβαλαν οι διάδικοι της κύριας δίκης όσον

αφορά το αν συμβιβάζονται με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης στις οποίες αναφέρονται τα εν λόγω ερωτήματα, οι σχετικές εθνικές διατάξεις όπως ερμηνεύθηκαν από το Oberster Gerichtshof στο πλαίσιο της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων.

49 Επομένως, το Δικαστήριο έχει στη διάθεσή του επαρκή στοιχεία βάσει των οποίων μπορεί να δώσει χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο.

50 Κατά συνέπεια, η ένσταση που προέβαλαν οι εναγόμενες της κύριας δίκης ως προς το ζήτημα αυτό πρέπει να απορριφθεί και να κριθεί παραδεκτή η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

51 Δεύτερον, οι εναγόμενες της κύριας δίκης διατείνονται, ειδικότερα, ότι το πρώτο ερώτημα είναι απαράδεκτο επειδή το αιτούν δικαστήριο δεν έχει την εξουσία να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα για την ερμηνεία του κανονισμού 44/2001. Πράγματι, μόνο τα δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου δύνανται, κατά το άρθρο 68, παράγραφος 1, ΕΚ να ζητούν από το Δικαστήριο να αποφανθεί προδικαστικώς επί της ερμηνείας του εν λόγω κανονισμού. Εν προκειμένω, οι αποφάσεις που εκδίδονται από το αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι πρωτοβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο, υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου.

52 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι ο κανονισμός 44/2001, τον οποίον αφορά η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, θεσπίστηκε δυνάμει του άρθρου 65 ΕΚ, το οποίο εντάσσεται στον τίτλο IV του τρίτου μέρους της Συνθήκης ΕΚ.

53 Βεβαίως, κατά το άρθρο 68, παράγραφος 1, ΕΚ, τα πρωτοβάθμια δικαστήρια δεν έχουν δικαίωμα υποβολής προδικαστικού ερωτήματος όταν πρόκειται για πράξεις που έχουν εκδοθεί στο πλαίσιο του τίτλου IV της Συνθήκης ΕΚ.

54 Εντούτοις, η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στις 22 Μαρτίου 2010, ήτοι μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας. Πλην όμως, από την 1η Δεκεμβρίου 2009, ημερομηνία της εν λόγω ενάρξεως ισχύος, το άρθρο 68 ΕΚ καταργήθηκε. Στο εξής στις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως για την ερμηνεία πράξεων που εκδίδονται στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις εφαρμόζονται οι γενικοί κανόνες που διέπουν την αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Κατά συνέπεια, το εν λόγω άρθρο 267 ΣΛΕΕ έχει επίσης εφαρμογή και επί αιτήσεων που αφορούν τον κανονισμό 44/2001.

55 Επομένως, δικαιοδοτικά όργανα, όπως το αιτούν δικαστήριο, έχουν την εξουσία υποβολής στο Δικαστήριο προδικαστικού ερωτήματος όσον αφορά την ερμηνεία του κανονισμού 44/2001.

56 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το πρώτο ερώτημα πρέπει να κριθεί παραδεκτό.

57 Τρίτον, οι εναγόμενες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι το δεύτερο ερώτημα, στοιχείο α΄, δεν συμβάλλει στην επίλυση της διαφοράς και, ως εκ τούτου, είναι απαράδεκτο, λόγω του ότι το αιτούν δικαστήριο δεν διαπίστωσε ότι τα επίμαχα δημοσιεύματα στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν καλύπτονται από δικαίωμα του δημιουργού.

58 Εντούτοις, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της συνεργασίας που θεσπίζεται δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, μόνο στο εθνικό δικαστήριο, που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της εκδοθησόμενης δικαστικής αποφάσεως, απόκειται να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το πρόσφορο των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Κατά συνέπεια, εφόσον τα ερωτήματα που τέθηκαν αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο, καταρχήν, οφείλει να αποφανθεί (βλ. αποφάσεις της 5ης Φεβρουαρίου 2004, C-380/01, Schneider, Συλλογή 2004, σ. I-1389, σκέψη 21· της 30ής Ιουνίου 2005, C-165/03, Längst, Συλλογή 2005, σ. I-5637, σκέψη 31, καθώς και της 16ης Οκτωβρίου 2008, C-313/07, Kirtruna και Vigano, Συλλογή 2008, σ. I-7907, σκέψη 26).

59 Επομένως, τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου που αυτό προσδιόρισε με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, θεωρούνται κατά τεκμήριο πρόσφορα. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση εθνικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου που ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, επίσης, όταν το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 5ης Δεκεμβρίου 2006, C-94/04 και C-202/04, Cipolla κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-11421, σκέψη 25· της 7ης Ιουνίου 2007, C-222/05 έως C-225/05, van der Weerd κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-4233, σκέψη 22, καθώς και Kirtruna et Vigano, προπαρατεθείσα, σκέψη 27).

60 Από το γεγονός και μόνο ότι η απόφαση περί παραπομπής δεν περιλαμβάνει ρητή διαπίστωση ότι τα επίμαχα δημοσιεύματα στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν προστατεύονται από δικαίωμα του δημιουργού δεν μπορεί να προκύψει προδήλως ότι το δεύτερο ερώτημα, στοιχείο α΄, είναι υποθετικής φύσεως ή δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς.

61 Συνεπώς, το γεγονός ότι το αιτούν δικαστήριο δεν διαπίστωσε ότι τα επίμαχα δημοσιεύματα στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν καλύπτονται από δικαίωμα του δημιουργού δεν μπορεί να καταστήσει το δεύτερο ερώτημα, στοιχείο α΄, απαράδεκτο.

62 Υπό τις συνθήκες αυτές, το δεύτερο ερώτημα, στοιχείο α΄, πρέπει να κριθεί παραδεκτό.

63 Τέταρτον, κατά τις ενάγουσες της κύριας δίκης το δεύτερο ερώτημα, στοιχείο β΄, είναι επίσης απαράδεκτο επειδή, καθόσον η απάντηση στο ερώτημα αυτό προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29, δεν υπάρχει περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία.

64 Εντούτοις, ουδόλως απαγορεύεται σε εθνικό δικαστήριο να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα, για την απάντηση του οποίου, κατά την άποψη των εναγομένων της κύριας δίκης, δεν υπάρχει περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-428/06 έως C-434/06, UGT-Rioja κ.λπ., Συλλογή 2008, σ. I-6747, σκέψεις 42 και 43).

65 Συνεπώς, ακόμη και αν υποτεθεί ότι όσον αφορά την απάντηση στο τεθέν ερώτημα δεν υπάρχει περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία, το ερώτημα αυτό δεν καθίσταται εντούτοις απαράδεκτο.

66 Υπό τις συνθήκες αυτές, το δεύτερο ερώτημα, στοιχείο β', πρέπει να κριθεί παραδεκτό.

67 Πέμπτον, οι εναγόμενες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι το τέταρτο ερώτημα είναι απαράδεκτο επειδή είναι υπερβολικά γενικό και δεν ασκεί επιρροή στην επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

68 Εντούτοις, το ερώτημα αυτό δεν εμπίπτει σε καμία από τις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν στη σκέψη 59 της παρούσας αποφάσεως.

69 Πράγματι, το εθνικό δικαστήριο ερωτά εάν η διάκριση στην οποία προέβη το Oberster Gerichtshof, όπως εκτίθεται στις σκέψεις 41 και 42 της παρούσας αποφάσεως, μεταξύ ελεύθερης χρήσεως και αναπαραγωγής ενός φωτογραφικού πορτρέτου συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης. Μία τέτοια διάκριση, όμως, εξαρτάται από την κατά τα προβλεπόμενα στο δίκαιο της Ένωσης κριτήρια ύπαρξη και/ή έκταση της παρεχόμενης προστασίας σε αυτό το αντικείμενο.

70 Το τέταρτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, καθόσον με αυτό ζητείται να διευκρινισθεί η ύπαρξη και/ή έκταση της προστασίας αυτής, δεν μπορεί, ως εκ τούτου, να θεωρηθεί ότι δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ούτε ότι είναι υποθετικής φύσεως.

71 Υπό τις συνθήκες αυτές, το τέταρτο ερώτημα πρέπει να κριθεί παραδεκτό.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

72 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι αποκλείεται η εφαρμογή της διατάξεως αυτής στην περίπτωση αγωγών που ασκούνται κατά περισσοτέρων εναγομένων λόγω προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με το ίδιο ουσιαστικό περιεχόμενο, αλλά με νομική βάση απορρέουσα από το εθνικό δίκαιο, η οποία ποικίλλει ανάλογα με το κράτος μέλος.

73 Ο κανόνας δικαιοδοσίας του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 προβλέπει ότι, αν υπάρχουν πλείονες εναγόμενοι, μπορούν να εναχθούν ενώπιον του δικαστηρίου της κατοικίας ενός εξ αυτών, εφόσον υπάρχει τόσο στενή συνάφεια μεταξύ των αγωγών ώστε να ενδείκνυται να συνεκδικασθούν και να κριθούν συγχρόνως, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος εκδόσεως ασυμβίβαστων αποφάσεων που θα μπορούσαν να προκύψουν από τη χωριστή εκδίκασή τους.

74 Αυτός ο ειδικός κανόνας, καθόσον παρεκκλίνει από την προβλεπόμενη στο άρθρο 2 του κανονισμού 44/2001 γενική δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου, χρήζει στενής ερμηνείας, η οποία δεν πρέπει να βαίνει πέραν των περιπτώσεων που ρητώς προβλέπει ο εν λόγω κανονισμός (βλ. απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2007, C-98/06, Freeport, Συλλογή 2007, σ. I-8319, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

75 Πράγματι, όπως προκύπτει από την ενδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001, οι κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου και η δωσιδικία αυτή πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των μερών δικαιολογεί άλλο συνδετικό παράγοντα.

76 Από το γράμμα του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 δεν προκύπτει ότι η ταυτότητα των νομικών βάσεων των αγωγών που ασκήθηκαν κατά των διαφόρων εναγομένων συγκαταλέγεται μεταξύ των προϋποθέσεων που προβλέπονται για την εφαρμογή της διατάξεως αυτής (απόφαση Freeport, προπαρατεθείσα, σκέψη 38).

77 Όσον αφορά τον σκοπό του, ο κανόνας δικαιοδοσίας του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001, αφενός ανταποκρίνεται, κατά τη δωδέκατη και δέκατη πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, στην ανάγκη να διευκολύνεται το έργο της δικαιοσύνης, να ελαχιστοποιείται η πιθανότητα παράλληλης εκδικάσεως μιας υποθέσεως και να αποφεύγεται η έκδοση ασυμβίβαστων αποφάσεων σε περίπτωση χωριστής εκδικάσεως των υποθέσεων.

78 Αφετέρου, αυτός ο κανόνας δεν μπορεί εντούτοις να εφαρμοστεί κατά τρόπο ο οποίος να επιτρέπει στον ενάγοντα να ασκεί αγωγή στρεφόμενη κατά περισσότερων εναγομένων με μοναδικό σκοπό να θέσει έναν από τους εναγομένους αυτούς εκτός της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους όπου αυτός έχει την κατοικία του (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, 189/87, Καλφέλης, Συλλογή 1988, σ. 5565, σκέψεις 8 και 9, καθώς και της 27ης Οκτωβρίου 1998, C-51/97, Réunion européenne κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-6511, σκέψη 47).

79 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι, για να θεωρηθούν αποφάσεις ασυμβίβαστες, κατά την έννοια του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 δεν αρκεί να υπάρχει απόκλιση όσον αφορά τη λύση της διαφοράς, αλλά πρέπει επίσης η απόκλιση αυτή να εντάσσεται στο πλαίσιο της ίδιας πραγματικής και νομικής καταστάσεως (βλ. απόφαση Freeport, προπαρατεθείσα, σκέψη 40).

80 Πάντως, κατά την εκτίμηση της υπάρξεως του δεσμού συναφείας μεταξύ των διαφόρων αγωγών, ήτοι του κινδύνου ασυμβίβαστων αποφάσεων αν οι εν λόγω αγωγές εκδικάζονταν χωριστά, η ταυτότητα των νομικών βάσεων των αγωγών που ασκήθηκαν δεν είναι παρά ένα μόνο από τα στοιχεία που έχουν σημασία. Δεν συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση της εφαρμογής του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση Freeport, προπαρατεθείσα, σκέψη 41).

81 Συνεπώς, η διαφορά των νομικών βάσεων των αγωγών που ασκήθηκαν κατά πλειόνων εναγομένων δεν εμποδίζει, αυτή καθ' εαυτήν, την εφαρμογή του άρθρου 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001, εφόσον όμως οι εναγόμενοι μπορούσαν να προβλέψουν ότι διέτρεχαν τον κίνδυνο να εναχθούν στο κράτος μέλος όπου τουλάχιστον ένας από αυτούς έχει την κατοικία του (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση Freeport, προπαρατεθείσα, σκέψη 47).

82 Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι εθνικές νομοθεσίες στις οποίες βασίζονται οι αγωγές που ασκήθηκαν κατά πλειόνων εναγόμενων είναι, κατά το αιτούν δικαστήριο, κατ' ουσίαν όμοιες.

83 Απόκειται, εξ άλλου, στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει, βάσει όλων των στοιχείων της δικογραφίας, την ύπαρξη του δεσμού συναφείας μεταξύ των διαφόρων αγωγών που έχουν ασκηθεί ενώπιον του, ήτοι του κινδύνου ασυμβίβαστων αποφάσεων αν οι εν λόγω αγωγές εκδικάζονταν χωριστά. Στο πλαίσιο αυτό, το αν οι εναγόμενοι στους οποίους ο δικαιούχος δικαιώματος του δημιουργού προσάπτει προσβολές του δικαιώματός του με το ίδιο ουσιαστικό περιεχόμενο ενήργησαν ανεξάρτητα μπορεί να έχει σημασία.

84 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι δεν αποκλείεται η εφαρμογή της διατάξεως αυτής στην περίπτωση αγωγών που ασκούνται κατά περισσοτέρων εναγομένων λόγω προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με το ίδιο ουσιαστικό περιεχόμενο, αλλά με νομική βάση απορρέουσα από το εθνικό

δίκαιο, η οποία ποικίλλει ανάλογα με το κράτος μέλος. Απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει, βάσει όλων των στοιχείων της δικογραφίας, αν υφίσταται κίνδυνος εκδόσεως ασυμβιβάστων αποφάσεων σε περίπτωση χωριστής εκδικάσεως των αγωγών.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

85 Το τέταρτο ερώτημα, το οποίο αρμόζει να εξεταστεί δεύτερο, τέθηκε από το αιτούν δικαστήριο προκειμένου να εκτιμηθεί το βάσιμο της απόψεως κατά την οποία δεν ήταν αναγκαίο οι εναγόμενες της κύριας δίκης να έχουν τη συναίνεση της Ε.-Μ. Painer για τη δημοσίευση του επίδικου σκίτσου που δημιουργήθηκε με βάση φωτογραφικό πορτρέτο, επειδή η προστασία που παρέχεται σε τέτοια φωτογραφία είναι περιορισμένη, ακόμα και ανύπαρκτη, λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων δημιουργικών παρεμβάσεων σε αυτή τη φωτογραφία.

86 Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι με το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου ζητείται να διευκρινισθεί, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 6 της οδηγίας 93/98 έχει την έννοια ότι φωτογραφικό πορτρέτο προστατεύεται, κατά τη διάταξη αυτή, από δικαίωμα του δημιουργού και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν, λόγω των φερόμενων ως υπερβολικά περιορισμένων δυνατοτήτων δημιουργικών παρεμβάσεων που μπορούν να προσφέρουν οι εν λόγω φωτογραφίες, η προστασία αυτή, ιδίως όσον αφορά τις ρυθμίσεις σχετικά με την αναπαραγωγή του έργου που προβλέπονται στο άρθρο 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2001/29, είναι μειωμένη σε σχέση με εκείνη της οποίας απολαμβάνουν άλλα έργα, ιδίως φωτογραφικά.

87 Όσον αφορά, πρώτον, το ερώτημα εάν οι φωτογραφίες που απεικονίζουν πιστά την πραγματικότητα, ιδίως τα φωτογραφικά πορτρέτα, απολαμβάνουν της προστασίας του δικαιώματος του δημιουργού δυνάμει του άρθρου 6 της οδηγίας 93/98, πρέπει να επισημανθεί ότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει, με την απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-5/08, Infopaq International (Συλλογή 2009, σ. I-6569, σκέψη 35), ότι το

δικαίωμα του δημιουργού δύναται να εφαρμοστεί μόνον όσον αφορά αντικείμενο που είναι πρωτότυπο υπό την έννοια ότι είναι αποτέλεσμα προσωπικής πνευματικής εργασίας του δημιουργού του.

88 Όπως προκύπτει από τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/98, ένα έργο είναι αποτέλεσμα πνευματικής εργασίας του δημιουργού όταν αντανακλάται σε αυτό η προσωπικότητά του.

89 Αυτό συμβαίνει όταν ο δημιουργός κατά την παραγωγή του έργου μπόρεσε να εκφράσει τις δημιουργικές του ικανότητες πραγματοποιώντας ελεύθερες και δημιουργικές επιλογές (βλ., a contrario, απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2011, C-403/08 και C-429/08, Football Association Premier League κ.λπ., Συλλογή 2011, σ. I-9083, σκέψη 98).

90 Όσον αφορά τα φωτογραφικά πορτρέτα, επιβάλλεται η επισήμανση ότι ο δημιουργός μπορεί να πραγματοποιήσει τις ελεύθερες και δημιουργικές του επιλογές με πλείονες τρόπους και σε διάφορα χρονικά σημεία κατά την παραγωγή τους.

91 Στο στάδιο της προετοιμασίας, ο δημιουργός μπορεί να επιλέξει τη θέση, τη στάση του ατόμου που θα φωτογραφηθεί ή τον φωτισμό. Κατά τη λήψη του φωτογραφικού πορτρέτου, μπορεί να επιλέξει το κάδρο, τη γωνία λήψεως καθώς και τη δημιουργούμενη ατμόσφαιρα. Τέλος, κατά την εκτύπωση του κλισέ, ο δημιουργός μπορεί να επιλέξει μεταξύ πλειόνων διαθέσιμων τεχνικών εκτυπώσεως εκείνη που προτιμά ή, ενδεχομένως, να χρησιμοποιήσει λογισμικό.

92 Μέσω των ποικίλων αυτών επιλογών, ο δημιουργός φωτογραφικού πορτρέτου μπορεί, επομένως, να δώσει το «προσωπικό του άγγιγμα» στο έργο που δημιουργήθηκε.

93 Κατά συνέπεια, όσον αφορά τα φωτογραφικά πορτρέτα, το περιθώριο που έχει ο δημιουργός για να εκφράσει τις δημιουργικές του ικανότητες δεν είναι απαραιτήτως περιορισμένο, ή ακόμα και ανύπαρκτο.

94 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει επομένως να γίνει δεκτό ότι ένα φωτογραφικό πορτρέτο μπορεί, δυνάμει του άρθρου 6 της οδηγίας 93/98, να προστατεύεται από δικαίωμα δημιουργού υπό την προϋπόθεση, την οποία απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, ότι μία τέτοια φωτογραφία είναι αποτέλεσμα πνευματικής εργασίας του δημιουργού η οποία αντανακλά την προσωπικότητά του και εκδηλώνεται με τις ελεύθερες και δημιουργικές του επιλογές κατά την παραγωγή της φωτογραφίας αυτής.

95 Όσον αφορά, δεύτερον, το ερώτημα αν η προστασία αυτή είναι κατώτερη εκείνης της οποίας απολαύουν άλλα έργα, ιδίως τα άλλα φωτογραφικά έργα, επιβάλλεται εκ προοιμίου η επισήμανση ότι ο δημιουργός προστατευόμενου έργου απολαύει, μεταξύ άλλων, δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2001/29, του αποκλειστικού δικαιώματος να επιτρέπει ή να απαγορεύει, την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή του με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει.

96 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η προστασία του άρθρου 2 της οδηγίας 2001/29 πρέπει να έχει ευρύ περιεχόμενο (βλ. απόφαση Infopaq International, προπαρατεθείσα, σκέψη 43).

97 Επιπλέον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι από κανένα στοιχείο της οδηγίας 2001/29 ή άλλης εφαρμοστέας συναφώς οδηγίας δεν προκύπτει ότι το περιεχόμενο της προστασίας αυτής εξαρτάται από ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις στις δυνατότητες δημιουργικών παρεμβάσεων κατά την παραγωγή διαφόρων κατηγοριών έργων.

98 Ως εκ τούτου, όσον αφορά τα φωτογραφικά πορτρέτα, η προστασία που παρέχεται από το άρθρο 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2001/29 δεν μπορεί να είναι μειωμένη σε σχέση με εκείνη της οποίας απολαύουν άλλα έργα, συμπεριλαμβανομένων των άλλων φωτογραφικών έργων.

99 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6 της οδηγίας 93/98 έχει την έννοια ότι ένα φωτογραφικό πορτρέτο μπορεί, δυνάμει της διατάξεως αυτής, να προστατεύεται από δικαίωμα δημιουργού υπό την προϋπόθεση, την οποία απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, ότι είναι αποτέλεσμα πνευματικής εργασίας του δημιουργού που αντανακλά την προσωπικότητά του και εκδηλώνεται με τις ελεύθερες και δημιουργικές επιλογές του κατά την παραγωγή της φωτογραφίας αυτής. Εφόσον έχει εξακριβωθεί ότι το επίμαχο φωτογραφικό πορτρέτο αποτελεί έργο, η προστασία του δεν είναι μειωμένη σε σχέση με εκείνη της οποίας απολαύει κάθε άλλο έργο, συμπεριλαμβανομένων των φωτογραφικών.

Επί του τρίτου ερωτήματος, στοιχεία α΄ και β΄

100 Με το τρίτο ερώτημά του, στοιχεία α΄ και β΄, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2001/29, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι, σε υπόθεση όπως αυτή της κύριας δίκης, η εφαρμογή του απαιτεί συγκεκριμένη, ενεστώσα και ρητή εντολή των αρχών ασφαλείας περί δημοσιεύσεως φωτογραφίας για σκοπούς αναζητήσεως προσώπου και, στην περίπτωση κατά την οποία δεν απαιτείται τέτοια προϋπόθεση, εάν τα μέσα ενημερώσεως δύνανται να επικαλούνται τη διάταξη αυτή όταν αποφασίζουν αφ' εαυτών, χωρίς ανακοίνωση αναζητήσεως από τις αρχές, τη δημοσίευση φωτογραφίας για λόγους δημόσιας ασφάλειας.

101 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι διατάξεις της οδηγίας 2001/29 δεν ορίζουν τις περιστάσεις κατά τις οποίες μπορεί να γίνει επίκληση λόγων δημόσιας ασφάλειας προκειμένου να γίνει χρήση προστατευόμενου έργου και, κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη τα οποία αποφασίζουν να θεσπίσουν τέτοια εξαίρεση έχουν συναφώς ευρεία διακριτική ευχέρεια (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011 C-462/09, Stichting de Thuiskopie, Συλλογή 2011, σ. I-5331, σκέψη 23).

102 Πράγματι, η διακριτική ευχέρεια αυτή, αφενός, συνάδει προς την αντίληψη κατά την οποία κάθε κράτος μέλος είναι το πλέον αρμόδιο να καθορίζει, σύμφωνα με τις εθνικές του ανάγκες, τις απαιτήσεις δημόσιας ασφάλειας, βάσει των δικών του ιστορικών, οικονομικών νομικών ή κοινωνικών συνθηκών (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, C-213/07, Μηχανική, Συλλογή 2008, σ. I-9999, σκέψη 56).

103 Αφετέρου, η διακριτική αυτή ευχέρεια συνάδει προς τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία, ελλείψει αρκούντως σαφών κριτηρίων σε μία οδηγία για την οριοθέτηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτή, απόκειται στα κράτη μέλη να προσδιορίσουν, στο έδαφός τους, τα πλέον κατάλληλα κριτήρια προκειμένου να διασφαλίσουν την τήρησή της (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 6ης Φεβρουαρίου 2003, C-245/00, SENA, Συλλογή 2003, σ. I-1251, σκέψη 34, και της 16ης Οκτωβρίου 2003, C-433/02, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 2003, σ. I-12191, σκέψη 19).

104 Πάντως, η διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών όταν κάνουν χρήση της εξαιρέσεως που προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ασκείται εντός των ορίων που τίθενται από δίκαιο της Ένωσης.

105 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί, πρώτον, ότι κατά πάγια νομολογία, όταν λαμβάνουν μέτρα εφαρμογής κανονιστικής ρυθμίσεως της Ένωσης, οι εθνικές αρχές υποχρεούνται να ασκούν τη διακριτική τους ευχέρεια τηρώντας τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η αρχή της αναλογικότητας

(βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 20ης Ιουνίου 2002, C-313/99, Mulligan κ.λπ., Συλλογή 2002, σ. I-5719, σκέψεις 35 και 36· της 25ης Μαρτίου 2004, C-231/00, C-303/00 και C-451/00, Cooperativa Lattepiú κ.λπ., Συλλογή 2004, σ. I-2869, σκέψη 57, καθώς και της 14ης Σεπτεμβρίου 2006, C-496/04, Slob, Συλλογή 2006, σ. I-8257, σκέψη 41).

106 Κατά την αρχή αυτή, τα μέτρα που τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να λαμβάνουν πρέπει να είναι πρόσφορα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και να μην υπερβαίνουν το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξή του (αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 2004, C-434/02, Arnold André, Συλλογή 2004, σ. I-11825, σκέψη 45 και C-210/03, Swedish Match, Συλλογή 2004, σ. I-11893, σκέψη 47, καθώς και της 6ης Δεκεμβρίου 2005, ABNA κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 68).

107 Δεύτερον, δεν πρέπει να γίνεται χρήση της διακριτικής ευχέρειας των κρατών μελών με τρόπο ο οποίος θίγει τον βασικό σκοπό της οδηγίας 2001/29 ο οποίος, όπως προκύπτει από την ένατη αιτιολογική της σκέψη, είναι η διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας υπέρ, μεταξύ άλλων, των δημιουργών, το οποίο είναι ουσιώδες για την πνευματική δημιουργία.

108 Τρίτον, η άσκηση της εν λόγω διακριτικής ευχέρειας πρέπει να πληροί την απαίτηση της ασφάλειας δικαίου για τους δημιουργούς όσον αφορά την προστασία των έργων τους, η οποία αναφέρεται στην τέταρτη, έκτη και εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2001/29. Βάσει της απαιτήσεως αυτής η χρήση προστατευόμενου έργου, για σκοπούς δημόσιας ασφάλειας, δεν μπορεί να εξαρτάται από την κατά διακριτική ευχέρεια παρέμβαση τού ίδιου του χρήστη του προστατευόμενου έργου (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση Infopaq International, προπαρατεθείσα, σκέψη 62).

109 Τέταρτον, το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2001/29, καθόσον αποτελεί εξαίρεση από τη γενική αρχή που καθιερώνει η εν λόγω οδηγία, ήτοι την απαίτηση άδειας του δικαιούχου του δικαιώματος δημιουργού για κάθε αναπαραγωγή προστατευόμενου έργου, πρέπει, κατά πάγια νομολογία, να ερμηνεύεται

συσταλτικώς (αποφάσεις της 29ης Απριλίου 2004, C-476/01, Kapper, Συλλογή 2004, σ. I-5205, σκέψη 72, και της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-36/05, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2006, σ. I-10313, σκέψη 31).

110 Πέμπτον, η διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών περιορίζεται από το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 2001/29, το οποίο εξαρτά την προβλεπόμενη στο άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας αυτής εξαίρεση από τριπλή προϋπόθεση, δηλαδή, κατ' αρχάς, να ισχύει μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, στη συνέχεια, να μην αντίκειται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου και, τέλος, να μη θίγει με αδικαιολόγητο τρόπο τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου του δικαιώματος του δημιουργού.

111 Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω απαιτήσεων και διευκρινίσεων, δεν μπορεί να επιτραπεί σε μέσο ενημερώσεως, όπως, εν προκειμένω σε εκδότη εφημερίδας, να αναλάβει την προστασία της δημόσιας ασφάλειας. Πράγματι, μόνο το κράτος, του οποίου οι αρμόδιες αρχές έχουν τα κατάλληλα μέσα και οργανωμένες δομές, πρέπει να θεωρείται αρμόδιο και υπεύθυνο για την εξασφάλιση της εκπληρώσεως αυτού του σκοπού δημοσίου συμφέροντος με κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένης, για παράδειγμα, της εκδόσεως ανακοινώσεως για την αναζήτηση προσώπου.

112 Ως εκ τούτου, ένας εκδότης δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει με δική του πρωτοβουλία έργο προστατευόμενο από δικαίωμα του δημιουργού επικαλούμενος σκοπό δημόσιας ασφάλειας.

113 Πάντως, λαμβανομένης υπόψη της αποστολής του τύπου, σε μια δημοκρατική κοινωνία και σε ένα κράτος δικαίου, να πληροφορεί, χωρίς περιορισμούς πέρα από εκείνους που είναι απολύτως αναγκαίοι, το κοινό, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο εκδότης εφημερίδας να συμβάλει σε συγκεκριμένη περίπτωση στην εκπλήρωση σκοπού δημόσιας ασφάλειας με τη δημοσίευση φωτογραφίας αναζητούμενου προσώπου. Εντούτοις, αυτή η πρωτοβουλία πρέπει, αφενός, να εντάσσεται στο πλαίσιο ληφθείσας αποφάσεως ή αναληφθείσας δράσεως από τις αρμόδιες εθνικές αρχές που αποβλέπουν στην διασφάλιση της δημόσιας ασφάλειας και, αφετέρου,

να αναλαμβάνεται σε συμφωνία και συντονισμό με τις εν λόγω αρχές, προκειμένου να αποφεύγεται ο κίνδυνος να έρθει σε αντίθεση με τα μέτρα που έχουν ληφθεί από αυτές. Δεν είναι, εντούτοις, απαραίτητη συγκεκριμένη, ενεστώσα και ρητή εντολή των αρχών ασφαλείας περί δημοσιεύσεως φωτογραφίας για σκοπούς αναζητήσεως.

114 Το επιχείρημα των εναγομένων ότι, δυνάμει της ελευθερίας του τύπου, τα μέσα ενημερώσεως πρέπει να δύνανται να επικαλούνται το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2001/29, χωρίς ανακοίνωση περί αναζητήσεως προερχόμενη από τις αρχές ασφαλείας, δεν μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα. Πράγματι, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας, στο σημείο 163 των προτάσεών της, η διάταξη αυτή έχει ως μοναδικό σκοπό τη διασφάλιση της προστασίας της δημόσιας ασφάλειας και δεν έχει ως αντικείμενο τη στάθμιση μεταξύ της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας και της ελευθερίας του τύπου.

115 Εξάλλου, όπως προκύπτει από το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και από το άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ελευθερία του τύπου δεν έχει ως σκοπό την προστασία της δημόσιας ασφάλειας, αλλά οι απαιτήσεις προστασίας της δημόσιας ασφάλειας μπορούν να δικαιολογήσουν περιορισμό της εν λόγω ελευθερίας.

116 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τρίτο ερώτημα, στοιχεία α΄ και β΄, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2001/29, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι μέσο ενημερώσεως, όπως είναι ένας εκδότης εφημερίδας, δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει με δική του πρωτοβουλία έργο προστατευόμενο από δικαίωμα του δημιουργού επικαλούμενο σκοπό δημόσιας ασφάλειας. Εντούτοις, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο εκδότης εφημερίδας να συμβάλει σε συγκεκριμένη περίπτωση στην εκπλήρωση σκοπού δημόσιας ασφάλειας με τη δημοσίευση φωτογραφίας αναζητούμενου προσώπου. Εντούτοις, αυτή η πρωτοβουλία πρέπει, αφενός, να εντάσσεται στο πλαίσιο ληφθείσας αποφάσεως ή αναληφθείσας δράσεως από τις αρμόδιες εθνικές αρχές για τη διασφάλιση της δημόσιας ασφάλειας και, αφετέρου, να αναλαμβάνεται

σε συμφωνία και συντονισμό με τις εν λόγω αρχές, προκειμένου να αποφεύγεται ο κίνδυνος να έρθει σε αντίθεση με τα μέτρα που έχουν ληφθεί από αυτές. Δεν είναι, εντούτοις, απαραίτητη συγκεκριμένη, ενεστώσα και ρητή εντολή των αρχών ασφαλείας περί δημοσιεύσεως φωτογραφίας για σκοπούς αναζητήσεως.

Επί του τρίτου ερωτήματος, στοιχείο γ΄

117 Ενόψει της απαντήσεως που δόθηκε στο τρίτο ερώτημα, στοιχεία α΄ και β΄, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα, στοιχείο γ΄.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

118 Προκαταρκτικώς, πρέπει να επισημανθεί ότι, με το δεύτερο ερώτημα, στοιχεία α΄ και β΄, το Δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει την ίδια διάταξη του δικαίου της Ένωσης, δηλαδή το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29.

119 Δυνάμει της διατάξεως αυτής, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαίρεση από το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής του δημιουργού επί του έργου του, όσον αφορά την παράθεση αποσπασμάτων με σκοπούς όπως η άσκηση κριτικής ή

η βιβλιοπαρουσίαση, υπό τον όρο ότι αυτά αφορούν έργο ή άλλο προστατευόμενο αντικείμενο το οποίο έχει ήδη καταστεί νομίμως προσιτό στο κοινό, ότι αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο και ότι η παράθεση αυτή είναι σύμφωνη με τα χρηστά ήθη και η έκτασή της δικαιολογείται ως εκ του σκοπού της.

120 Η εν λόγω διάταξη αποσκοπεί συνεπώς να αποτρέψει το ενδεχόμενο το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής που αναγνωρίζεται στους δημιουργούς να εμποδίσει τη δυνατότητα παραθέσεως αποσπασμάτων έργου που έχει ήδη καταστεί προσιτό στο κοινό σε συνδυασμό με σχόλια ή κριτικές.

121 Δεν αμφισβητείται ότι το έργο για το οποίο πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης είναι ένα φωτογραφικό πορτρέτο της Natascha K.

122 Επιβάλλεται η παρατήρηση ότι το αιτούν δικαστήριο εκκινεί από την παραδοχή ότι ένα φωτογραφικό έργο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29. Εξάλλου, η παραδοχή αυτή δεν αμφισβητείται από κανέναν από τους διαδίκους της κύριας δίκης, από κανένα από τα κράτη μέλη που υπέβαλαν παρατηρήσεις, ούτε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

123 Υπό το πρίσμα αυτό, ανεξαρτήτως του βασίμου της εν λόγω παραδοχής και του αν οι επίδικες φωτογραφίες πράγματι χρησιμοποιήθηκαν με σκοπό παραθέσεως, πρέπει να δοθεί απάντηση στο δεύτερο ερώτημα, στοιχεία α΄ και β΄.

124 Προκαταρκτικώς, πρέπει επίσης να διευκρινισθεί η έννοια των όρων «mise à la disposition du publique» στη γαλλική απόδοση του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29.

125 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι ούτε στο άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29 ούτε σε άλλη διάταξη γενικής εφαρμογής της οδηγίας αυτής ορίζεται η έννοια της γαλλικής φράσεως «mise à la disposition du publique». Επιπροσθέτως, η φράση αυτή χρησιμοποιείται σε πλείονα πλαίσια και δεν έχει πάντοτε το αυτό περιεχόμενο, όπως καταδεικνύει μεταξύ άλλων το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής.

126 Υπό τις συνθήκες αυτές, κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29 πρέπει να ερμηνεύεται, στο μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα των εφαρμοστέων κανόνων του διεθνούς δικαίου και, ειδικότερα, των κανόνων της συμβάσεως της Βέρνης (βλ. αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 2006, C-306/05, SGAE, Συλλογή 2006, σ. I-11519, σκέψεις 35, 40 και 41, καθώς και Football Association Premier League κ.λπ. προπαρατεθείσα, σκέψη 189) λαμβανομένου υπόψη ότι, κατά το άρθρο 37 της εν λόγω συμβάσεως, η γαλλική απόδοση υπερισχύει σε περίπτωση αμφιβολίας όσον αφορά την ερμηνεία των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων.

127 Όπως προκύπτει από το γαλλικό κείμενο του άρθρου 10, πρώτο εδάφιο, της συμβάσεως της Βέρνης, το οποίο έχει καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής συγκρίσιμο προς εκείνο του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29, είναι νόμιμη, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μόνο η παράθεση αποσπασμάτων από έργο, το οποίο έχει καταστεί ήδη νομίμως προσιτό στο κοινό.

128 Υπό τις συνθήκες αυτές, με τη γαλλική φράση «mise à la disposition du publique d'une œuvre», κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29, νοείται το γεγονός ότι το έργο αυτό καθίσταται προσιτό στο κοινό. Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται εξάλλου όχι μόνο από τη φράση «made available to the public», αλλά επίσης και από τη φράση «der Öffentlichkeit zugänglich gemacht» οι οποίες χρησιμοποιούνται αδιακρίτως στην αγγλική και τη γερμανική απόδοση τόσο του εν λόγω άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29 όσο και του άρθρου 10, πρώτο εδάφιο, της συμβάσεως της Βέρνης.

Επί του δευτέρου ερωτήματος, στοιχείο α΄

129 Με το δεύτερο ερώτημα, στοιχείο α΄, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει την εφαρμογή της διατάξεως αυτής το γεγονός ότι το δημοσίευμα στο οποίο παρατίθεται στο έργο ή οποιοδήποτε άλλο προστατευόμενο αντικείμενο δεν είναι έργο λόγου προστατευόμενο από δικαίωμα δημιουργού.

130 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί εκ προοιμίου ότι στο άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29 τίθεται σειρά προϋποθέσεων για την εφαρμογή του, μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβάνεται η απαίτηση ένα έργο ή άλλο προστατευόμενο αντικείμενο να παρατίθενται στο πλαίσιο έργου λόγου προστατευόμενου από δικαίωμα δημιουργού.

131 Σε αντίθεση με όσα ισχυρίζεται η Ιταλική Κυβέρνηση στις γραπτές της παρατηρήσεις, η φράση «υπό τον όρο ότι αφορούν έργο ή άλλα προστατευόμενα αντικείμενα τα οποία έχουν ήδη καταστεί νομίμως προσιτά στο κοινό», που διαλαμβάνεται στο εν λόγω άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, αφορά αναμφίβολα το έργο ή άλλο προστατευόμενο αντικείμενο το οποίο παρατίθεται και όχι το αντικείμενο στο οποίο γίνεται η παράθεση.

132 Όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από την τριακοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής, κατά την εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας πρέπει να διατηρείται «ισορροπία» μεταξύ των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των δημιουργών, αφενός, και των χρηστών των προστατευόμενων έργων, αφετέρου.

133 Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι καίτοι οι διαλαμβανόμενες στο άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29 προϋποθέσεις πρέπει, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου που αναφέρθηκε στη σκέψη 109 της παρούσας αποφάσεως, να είναι αντικείμενο συσταλτικής ερμηνείας καθόσον η διάταξη αυτή συνιστά εξαίρεση από τον γενικό κανόνα που τίθεται με την οδηγία αυτή, εντούτοις η ερμηνεία των εν λόγω προϋποθέσεων πρέπει επίσης να μη θίγει την πρακτική αποτελεσματικότητα της εξαιρέσεως που έχει τεθεί και να μην έρχεται σε αντίθεση προς τον σκοπό της (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση Football Association Premier League κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψεις 162 και 163).

134 Πάντως, το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29 αποβλέπει στην ισορροπία μεταξύ του δικαιώματος στην ελευθερία της εκφράσεως των χρηστών ενός έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου και του δικαιώματος αναπαραγωγής των δημιουργών.

135 Αυτή η ισορροπία διασφαλίζεται, εν προκειμένω, αναγνωρίζοντας προτεραιότητα στην άσκηση του δικαιώματος στην ελευθερία της εκφράσεως των χρηστών σε σχέση με το συμφέρον του δημιουργού να έχει τη δυνατότητα να αντιταχθεί στην αναπαραγωγή αποσπασμάτων του έργου του που έχει ήδη καταστεί νομίμως προσιτό στο κοινό, εξασφαλίζοντας, όμως, στον δημιουργό αυτό το δικαίωμα, κατ' αρχήν αναφοράς του ονόματός του.

136 Υπό τη διττή αυτή αντίληψη, το αν η παράθεση γίνεται στο πλαίσιο έργου προστατευόμενου από δικαίωμα του δημιουργού ή, αντιθέτως, ενός αντικειμένου που δεν προστατεύεται από τέτοιο δικαίωμα, στερείται σημασίας.

137 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα, στοιχείο α΄, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει την εφαρμογή της διατάξεως αυτής το γεγονός ότι το δημοσίευμα στο οποίο παρατίθεται έργο ή οποιοδήποτε άλλο προστατευόμενο αντικείμενο δεν είναι έργο λόγου προστατευόμενο από δικαίωμα του δημιουργού.

Επί του δευτέρου ερωτήματος, στοιχείο β΄

138 Με το δεύτερο ερώτημα, στοιχείο β΄, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει την εφαρμογή του το γεγονός ότι το παρατιθέμενο έργο ή άλλο προστατευόμενο αγαθό δεν συνοδεύεται από το όνομα του δημιουργού ή του ερμηνευτή ή εκτελεστή.

139 Με τις διατάξεις του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29 θεσπίζεται η κατ' αρχήν υποχρέωση αναφοράς, σε περίπτωση παραθέσεως, της πηγής, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν αυτό είναι αδύνατο, υπό την προϋπόθεση ότι το έργο ή άλλο προστατευόμενο αντικείμενο που παρατίθενται έχουν ήδη καταστεί νομίμως προσιτά στο κοινό.

140 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι εναγόμενες της κύριας δίκης δηλώνουν, χωρίς άλλες διευκρινίσεις, ότι έλαβαν τις επίδικες φωτογραφίες από ένα ειδησεογραφικό πρακτορείο.

141 Καθόσον οι επίδικες φωτογραφίες ήταν, πριν από τη χρήση τους από τις εναγόμενες της κύριας δίκης, στην κατοχή ενός ειδησεογραφικού πρακτορείου, το οποίο κατόπιν, κατ' αυτές, τις διαβίβασε σε αυτές, εύλογο είναι να υποτεθεί ότι οι εν λόγω φωτογραφίες περιήλθαν στην κατοχή του πρακτορείου αυτού κατόπιν νομίμου συναλλαγής. Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το όνομα της δημιουργού των επίδικων φωτογραφιών αναφέρθηκε σε εκείνο το χρονικό σημείο. Πράγματι, ελλείψει τέτοιας αναφοράς, δεν θα είχαν γίνει νομίμως προσιτές στο κοινό και, κατά συνέπεια, το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29 δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί.

142 Επομένως, εφόσον είχε ήδη αναφερθεί το όνομα του δημιουργού των επίδικων φωτογραφιών, δεν ήταν καθόλου αδύνατο για τον τελικό χρήστη των φωτογραφιών να το αναφέρει, σύμφωνα με την υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29.

143 Πρέπει εντούτοις να επισημανθεί επίσης ότι η υπόθεση της κύριας δίκης έχει την ιδιαιτερότητα να εντάσσεται στο πλαίσιο ποινικής έρευνας, κατά την οποία, μετά από την απαγωγή της Natascha K., το 1998, εκδόθηκε από τις αρμόδιες εθνικές αρχές ασφαλείας ανακοίνωση αναζητήσεως προσώπου, με αναπαραγωγή των επίδικων φωτογραφιών.

144 Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο οι εθνικές αρχές ασφαλείας να κατέστησαν προσιτές στο κοινό τις επίδικες φωτογραφίες, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατόπιν από τις εναγόμενες της κύριας δίκης.

145 Πάντως, για μια τέτοια πράξη διαθέσεως στο κοινό δεν απαιτείται, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2001/29, σε αντίθεση προς το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της εν λόγω οδηγίας, η αναφορά του ονόματος του δημιουργού.

146 Κατά συνέπεια, η παράλειψη, από τον αρχικό χρήστη, ο οποίος έχει δικαίωμα να επικαλεστεί το εν λόγω άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, να αναφέρει, όταν καθιστά προσιτό στο κοινό προστατευόμενο έργο, το όνομα του δημιουργού του, δεν έχει επίδραση στη νομιμότητα της πράξεως αυτής.

147 Εν προκειμένω, στην περίπτωση που οι επίδικες φωτογραφίες έγιναν, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2001/29, αρχικώς προσιτές στο κοινό από τις αρμόδιες αρχές ασφαλείας και, στην περίπτωση που, κατά την αρχική αυτή νόμιμη χρήση, το όνομα του δημιουργού δεν αναφέρθηκε, για τη μεταγενέστερη

χρήση των ιδίων αυτών φωτογραφιών απαιτείται βεβαίως, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της εν λόγω οδηγίας, η αναφορά της πηγής τους, αλλά όχι απαραιτήτως του ονόματος του δημιουργού τους.

148 Πράγματι, εφόσον δεν απόκειται στον τύπο να εξακριβώσει εάν υπάρχουν λόγοι για αυτήν την παράλειψη, καθίσταται αδύνατο σε αυτόν, σε τέτοια κατάσταση, ο προσδιορισμός και/ή η αναφορά του ονόματος του δημιουργού και, συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι απαλλάσσεται από την υποχρέωση αναφοράς του ονόματος του δημιουργού.

149 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα, στοιχείο β΄, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι η εφαρμογή του τίθεται υπό την προϋπόθεση της υποχρεώσεως αναφοράς του ονόματος του δημιουργού ή εκτελεστή του παρατιθέμενου έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου. Εντούτοις, εάν κατ' εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2001/29, το όνομα αυτό δεν αναφέρθηκε, πρέπει να θεωρηθεί ότι τηρείται η εν λόγω υποχρέωση με μόνη την αναφορά της πηγής.

Επί των δικαστικών εξόδων

150 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 6, σημείο 1, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι δεν αποκλείεται η εφαρμογή της διατάξεως αυτής στην περίπτωση αγωγών που ασκούνται κατά περισσοτέρων εναγομένων λόγω προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με το ίδιο ουσιαστικό περιεχόμενο, αλλά με νομική βάση απορρέουσα από το εθνικό δίκαιο, η οποία ποικίλλει ανάλογα με το κράτος μέλος. Απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει, βάσει όλων των στοιχείων της δικογραφίας, αν υφίσταται κίνδυνος εκδόσεως ασυμβιβάστων αποφάσεων σε περίπτωση χωριστής εκδικάσεως των αγωγών.

2) Το άρθρο 6 της οδηγίας 93/98/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Οκτωβρίου 1993, για την εναρμόνιση της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων, έχει την έννοια ότι ένα φωτογραφικό πορτρέτο μπορεί, δυνάμει της διατάξεως αυτής, να προστατεύεται από δικαίωμα δημιουργού υπό την προϋπόθεση, την οποία απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, ότι είναι αποτέλεσμα πνευματικής εργασίας του δημιουργού που αντανακλά την προσωπικότητά του και εκδηλώνεται με τις ελεύθερες και δημιουργικές επιλογές του κατά την παραγωγή της φωτογραφίας αυτής. Εφόσον έχει εξακριβωθεί ότι το επίμαχο φωτογραφικό πορτρέτο αποτελεί έργο, η προστασία του δεν είναι μειωμένη σε σχέση με εκείνη την οποία απολαμβάνει κάθε άλλο έργο, συμπεριλαμβανομένων των φωτογραφικών.

3) Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι μέσο ενημερώσεως, όπως είναι ένας εκδότης εφημερίδας, δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει με δική του πρωτοβουλία έργο προστατευόμενο από δικαίωμα του δημιουργού επικαλούμενο σκοπό δημόσιας ασφάλειας. Εντούτοις, δεν μπορεί να

αποκλεισθεί το ενδεχόμενο εκδότης εφημερίδας να συμβάλει σε συγκεκριμένη περίπτωση στην εκπλήρωση σκοπού δημόσιας ασφάλειας με τη δημοσίευση φωτογραφίας αναζητούμενου προσώπου. Εντούτοις, αυτή η πρωτοβουλία πρέπει, αφενός, να εντάσσεται στο πλαίσιο ληφθείσας αποφάσεως ή αναληφθείσας δράσεως από τις αρμόδιες εθνικές αρχές για τη διασφάλιση της δημόσιας ασφάλειας και, αφετέρου, να αναλαμβάνεται σε συμφωνία και συντονισμό με τις εν λόγω αρχές, προκειμένου να αποφεύγεται ο κίνδυνος να έρθει σε αντίθεση με τα μέτρα που έχουν ληφθεί από αυτές. Δεν είναι, εντούτοις, απαραίτητη συγκεκριμένη, ενεστώσα και ρητή εντολή των αρχών ασφαλείας περί δημοσιεύσεως φωτογραφίας για σκοπούς αναζητήσεως.

4) **Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει την εφαρμογή της διατάξεως αυτής το γεγονός ότι το δημοσίευμα στο οποίο παρατίθεται έργο ή οποιοδήποτε άλλο προστατευόμενο αντικείμενο δεν είναι έργο λόγου προστατευόμενο από δικαίωμα του δημιουργού.**

5) **Το άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2001/29, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι η εφαρμογή του τίθεται υπό την προϋπόθεση της υποχρεώσεως αναφοράς του ονόματος του δημιουργού ή εκτελεστή του παρατιθέμενου έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου. Εντούτοις, εάν κατ' εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 3, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2001/29, το όνομα αυτό δεν αναφέρθηκε, πρέπει να θεωρηθεί ότι τηρείται η εν λόγω υποχρέωση με μόνη την αναφορά της πηγής.**

(υπογραφές)